6. Русско-украинско-крымскотатарский словарь. Російсько-українсько-кримськотатарський словник. Русча-украиндже-къырымтатарджа лингво дидактик лугъат / Р.Р. Девлетов. – Симферополь : Издательство «Оджакъ», 2010. – 170 с.
7. Щерба Л.В. О трояком аспекте языковых явлений и об эксперименте в языкознании / Л.В. Щерба // Языковая система и речевая деятельность. – Л., 1974. – С. 24-39.

Аннотація

У статті розглядається проблема модернізації лінгводидактичної підготовки майбутніх учителів початкових класів у процесі синхронного вивчення методичних дисциплін мовної групи. Описується два напрями роботи, засобами яких реалізується предметно орієнтоване та інтегроване навчання дисциплінам лінгводидактичного циклу.

Аннотация

В статье рассматривается проблема модернизации лингводидактической подготовки будущих учителей начальных классов в процессе синхронного изучения методических дисциплин языковой группы. Описаны два направления работы, посредством которых реализуется предметно ориентированное и интегративное обучение дисциплинам лингводидактического цикла.

Summary

The problem of modernization in future primary school teachers linguodidactical preparation during synchronic learning of language disciplines studying is considered in the article. Two directions of work for realization of subject and integrative learning of linguodidactical disciplines cycle are described as well.

Ключові слова: лінгводидактична мова, лінгводидактичне мовлення, коммунікативні якості, синхронне вивчення, лінгводидактична підготовка.

Ключевые слова: лингводидактический язык, лингводидактическая речь, коммуникативные качества, синхронное изучение, лингводидактическая подготовка.

Key words: linguodidactical language, linguodidactical speech, communicative features, the synchronic learning, linguodidactical preparation.

Подано до редакції 04.04.2013.

УДК 378.147:81`243

© 2013

Дем'яненко О.Є.

МІСЦЕ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Полікультурне середовище є характерною рисою сучасного цивілізованого життя. Умови формування комунікативної поведінки в різних культурах відрізняються, фіксуючи властиве на інстинктивному рівні почуття нерозуміння й відторгнення "чужого". Вочевидь, багато проблем міжнаціонального спілкування в умовах полікультурного суспільства можуть допомогти вирішити саме фахівці в області міжкультурної комунікації, якими і є вчителі-філологи, вчителі іноземної мови. Пов'язано це насамперед з тим, що полікультурне середовище є свого роду способом існування, діяльності та спілкування людей різних націй і народностей в певних конкретно-історичних, суспільних умовах. Без встановлення позитивного контакту, його розвитку та вміння долати комунікативні труднощі не можна говорити про успішну особистість.

У досягненні загальної стратегічної мети – готувати затребуваних кваліфікованих фахівців, здатних адаптуватися до умов ринку праці, – ключовим показником виступають професійні компетенції, формування їх основ у вузі спрямовано на розвиток умінь студентів усвідомлено й осмислено управляти своєю соціальною поведінкою. Великий внесок у розвиток гнучкості мислення, актуалізацію професійної мобільності під час вирішення спеціальних завдань в контексті єдиного міжнародного освітнього простору та глобалізаційних процесів у всіх сферах, в тому числі й професійній, вносить спеціальна мовна підготовка майбутніх фахівців [2, с. 104-107].

Позитивним явищем останнього часу став інтерес до проблем міжкультурної комунікації. Назвемо лише деякі роботи, в яких глибоко й різнобічно розглядаються проблеми міжкультурного спілкування: Н.Грейдіна "Основи системної концепції комунікативно-культурної взаємодії (теоретико-експериментальне дослідження)" (1999); Н.Іконнікова "Сучасні західні концепції міжкультурної комунікації (моделі індивідуальної поведінки в ситуації контакту культур)" (1994); С.Тер-Мінасова "Мова та міжкультурна комунікація" (2000); В.Фурманова "Міжкультурна комунікація та мовна прагматика в теорії та практиці викладання іноземної мови" (1994); Н.Шамне "Актуальні проблеми міжкультурної комунікації" (1999) та ін.

На сучасному етапі спостерігається посилення ролі іншомовного компонента, засобом реалізації якого в підготовці вчителів-філологів, вчителів іноземної мови виступає іншомовна професійно-комунікативна компетенція. Сутність і структуру іншомовної професійно-комунікативної компетенції розглядають в своїх роботах А.Андрієнко, Г.Архіпова, Н.Гез, С.Козак, О.Павленко, Н.Прудникова, Н.Чернова та ін. Методику

формування іншомовної комунікативної компетентності досліджували такі вчені-методисти (І.Берман, В.Бухбіндер, В.Коростильов, С.Шатілов, В.Гнаткевич, Ю.Пассов, Г.Китайгородська, О.Тарнопольський, І.Баценко, В.Борщовецька, R.Ellis, N.Schmitt, W. Widdowson та ін.).

Так, С.Козак розглядає іншомовну професійну компетентність як сформовану в процесі навчання іноземної мови здатність вільно і адекватно до умов соціально-рольових ситуацій професійної діяльності розуміти й зумовлювати відповідні мовленнєві висловлювання згідно з теоретичними положеннями і знаннями, що виконують інформаційно-комунікативну функцію, а також практичні вміння та навички, які забезпечують перцептивно-комунікативну та інтеракційно-комунікативну функції спілкування за допомогою засобів іноземної мови [4, с. 12].

Інший підхід пропонує Ю.Солодовнікова, яка стверджує, що іншомовна комунікативна компетентність є комплексним особистісним ресурсом, що забезпечує можливість ефективної взаємодії у галузі соціальної роботи, процесі використання іноземної мови як засобу вирішення професійних завдань соціальної роботи. При цьому Ю.Солодовнікова виокремлює у структурі професійної підготовки майбутнього фахівця, як два окремих компоненти, іншомовну комунікативну компетентність та загальну професійну компетентність [7].

За В.Теніщевою, професійна іншомовна комунікативна компетентність фахівця є складним інтегративним цілим, яке забезпечує компетентне професійне спілкування мовою спеціальності в умовах міжкультурної комунікації. Науковець, наголошуючи на залежності успішності професійної діяльності від рівня іншомовної комунікативної компетентності спеціалістів, пропонує концепцію професійної компетентності, до складу якої входить іншомовна компонента. Надійність та ефективність роботи таких фахівців залежить від того, наскільки адекватно й глибоко у загальній структурі їх предметно-технологічної компетентності інтегровано іншомовну мовленнєву компоненту [8].

Проаналізуємо компоненти професійної компетентності. Аналіз спеціальної літератури показав, що ряд авторів (О.Маркарян, В.Шадріков та ін), які досліджують моделі професійної компетентності, виділяють в її структурі чотири компоненти, які розглядаються як “симптомокомплекси” особистісних характеристик професійно обумовленої структури особистості [6, 9].

Як показує огляд моделей особистості фахівця (Н.Тализіна, Н.Печенюк, Л.Хіхловський та ін.), практично в кожній з них особливе місце відводиться комунікативній підготовленості (володінню рідною та іноземною мовами) і вмінню здійснювати ефективне спілкування з представниками інших культур. Ця ідея також відображена в сучасній зарубіжній педагогіці, де аналогічні характеристики визначаються як ключові компетенції (B.Mansfield, G.N.Mc Lean, P.Reilly, G.A.Straka, M. Van der Klink, J.Boon, K.C.Cooper та ін.)

Адже сукупність цих компетенцій формує структуру цілісної професійної компетентності. Загальні компетенції являють собою єдність узагальнених знань і вмінь, універсальних здібностей і готовності фахівця до вирішення різних задач – від особистих до соціальних. У більшості публікацій загальні компетенції представлені як базові, універсальні компетенції, загальні для всіх професій і спеціальностей, які можна було б застосовувати в самих різних ситуаціях. Тому їх структура характеризується наявністю трьох обов'язкових компонентів: змістовний, ресурсно-часовий та соціально-економічний.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми… Аналіз досліджень, присвячених вивченню компонентного складу іншомовної професійно-комунікативної компетенції (А.Андрієнко, Г.Архіпова та ін), дозволяє нам виділити в складі цієї компетенції сукупність таких ключових компетенцій: лінгвістична, до складу якої входять мовна і мовленнєва компетенції; дискурсивна, стратегічна, соціокультурна, соціальна, лінгвопрофесійна, соціально-інформаційна, соціально-політична та персональна (особистісна, індивідуальна).

Формулювання цілей статті... Метою статті є дослідження ролі і місця іншомовної професійно-комунікативної компетенції під час підготовки вчителів-філологів.

Виклад основного матеріалу дослідження... Під час дослідження проблеми інтеграції навчальної та практичної діяльності як фактора підвищення компетентності фахівців під професійною компетентністю розуміють сукупність знань і умінь, а також способи виконання діяльності. Основними компонентами професійної компетентності є такі компетенції: соціально-політична, комунікативна, інформаційна, іншомовна. Формування цих ключових компетенцій у сукупності обумовлює зміни в діяльності по реалізації цілей професійної підготовки вчителів-філологів відповідно до вимог сучасного інформаційного полікультурного простору.

У структурі професійної компетентності традиційно виділяють різні компоненти. Їх різноманітність пояснюється тим, що, з одного боку, існують специфічні особливості реалізації професійних функцій у різних фахівців, з іншого боку, наявність тих чи інших компонентів, а також їх вибір обумовлені суспільними перетвореннями. Вимоги до професійної діяльності змінюються в залежності від рівня суспільного розвитку і тих змін, які відбуваються в суспільстві, у зв’язку з цим актуальним є періодичний перегляд змісту професійної компетентності в контексті конкретної професійної діяльності.

Іншомовна компетенція розглядається як єдність таких складових: іншомовна професійно-комунікативна компетенція, міжкультурна комунікація в рамках діалогу культур, міжкультурна інтеграція, соціально-професійна та академічна мобільність [1]. Іншомовна професійно-комунікативна компетенція відображає взаємодію іншомовних знань, умінь і ціннісних якостей особистості.

Зауважимо, що іншомовна професійно-комунікативна компетенція є не тільки метою, але й засобом ефективного розвитку особистості. Іншомовна професійно-комунікативна компетенція переслідує мету здійснювати успішну міжкультурну комунікацію з представниками інших країн і розглядається як результат професійної підготовки, здатність і готовність фахівця до іншомовної діяльності в різних сферах відповідно до пріоритетів особистості. Іншомовна професійно-комунікативна компетенція є одним із завдань виховання повноцінної мовної особистості в умовах вищої освіти і розуміється як готовність і здатність фахівця застосовувати іншомовні лінгвокраїнознавчі знання для здійснення повноцінної іншомовної професійної міжкультурної комунікації.

Навчальний процес, орієнтований на підготовку до міжкультурного професійного спілкування виступає таким освітнім середовищем, в якому формується особистість, що володіє мовою усного спілкування на рівні міжкультурної функціональної грамотності, тобто на рівні міжкультурного професійного спілкування, що включає широкий діапазон компонентів: лінгвістичних знань і вмінь; соціокультурних знань; комунікативних умінь; міжкультурних знань і вмінь; соціолінгвістичних знань і вмінь; прагматичних умінь мовної особистості вибирати адекватний спосіб здійснення комунікації в залежності від умов і цілей конкретної ситуації; стратегічних умінь використовувати адекватні ситуації спілкування, комунікативні стратегії і тактики з метою ефективної міжкультурної комунікації.

Так ми маємо виявити найпродуктивніший метод навчання мови та культури, що дозволяє представникам національних меншин і титульної нації, не змішуючись етнічно, будувати своє існування в толерантному полікультурному середовищі. Таким методом можна назвати організацію спільної освітньої діяльності з пошуку і створення нового знання. При цьому люди конструюють нове знання особливо ефективно, коли вони залучені в створення чогось особисто важливого.

Завжди вважалося, що процес пізнання – це індивідуальна інтелектуальна творчість. Кожна людина унікальна і тільки він сам може формувати своє знання. Проте, як доводить Л.Виготський, вищі психічні функції формуються в ході спілкування та різних соціальних взаємодій. Спілкування з дорослим або більш просунутим однолітком задає для того, хто навчається, так звану зону найближчого розвитку. Це те, що учень поки не вміє сам, але чого може навчитись за допомогою іншого – партнера по спілкуванню і навчанню. Якщо спілкування організовано правильно, стверджує науковець, то один крок у навчанні конкретного матеріалу повинен супроводжуватися двома кроками в інтелектуальному розвитку [3, с. 96-104].

Опинившись у такій зоні найближчого розвитку, учень сприймає навчальний процес як загальне життєве переживання реальної події. Тому не дивно, що саме в області вивчення іноземної мови вчителі інтуїтивно, а згодом й обґрунтовано прагнуть до створення таких зон. Адже кожен з нас неодноразово переживав стан нерозуміння й цікавості, невпевненості у власних силах та інтересу до нового, опинившись за кордоном, в умовах іншої мовної культури. Навіть відмінні знання іноземної мови не гарантують повноцінного включення в лінгвокультурологічні процеси. Справжнє чи реальне мовне середовище – це та зона, в якій неносій мови відчуває культурний шок різного ступеня тяжкості.

Професійна педагогічна діяльність вчителя-філолога, вчителя іноземної мови є розумово і емоційно напруженою. Це передбачає, знання істотних труднощів, пов'язаних з умінням швидко орієнтуватися у змінених умовах, знаходити оптимальні рішення у нештатних ситуаціях і зберігати при цьому витримку і самовладання, тобто мати певний рівень розвитку професійної усталеності в педагогічній діяльності. Отже, професійну усталеність слід визначати як синтез властивостей і якостей особистості, що у межах здійснення своєї професійної діяльності дає можливість протягом тривалого часу виконувати її впевнено, самостійно, без емоційного напруження в різних, часто непередбачених умовах, з мінімальними помилками. Професійна усталеність у педагогічній діяльності не є ні природженою, ні сталою сама по собі. Вона формується поступово, її рівень підлягає зміні за допомогою свідомої, цілеспрямованої роботи, що має врахувати індивідуальні особливості, зокрема педагогічні здібності [5].

Фахівці в області лінгводидактики та методики навчання іноземних мов знають безліч якісних, перевірених часом рецептів та принципів побудови навчальної діяльності, які дозволяють майбутнім вчителям-філологам опановувати іноземну мову поступово, функціонально, з опорою на зразки, кожен раз фіксуючи свою увагу на успішності в досягненні мети.

Висновки… Отже, очевидно, що на сучасному етапі розвитку діалогу культур іншомовний компонент, який входить до складу професійної компетентності вчителів-філологів є досить актуальним. Про це свідчить підвищений інтерес дослідників до вивчення іншомовної професійно-комунікативної компетенції. Іншомовна професійно-комунікативна компетенція стає невід'ємним компонентом у змісті професійної компетентності і

ефективним засобом реалізації іншомовної підготовки майбутніх вчителів. Іншомовна професійно-комунікативна компетенція інтегрує компоненти, які відображають професійну специфіку іншомовної культури, а результатом її сформованості виступає особистість, здатна здійснювати міжкультурне професійне спілкування на комунікативному рівні, адекватному меті комунікативної ситуації.

Проблема формування іншомовної комунікативної компетентності вчителя-філолога, вчителя іноземної мови, як важливої складової педагогічної підготовки, вимогою якої є формування педагогічної усталеності є наразі актуальною. Нами розглянуто іншомовну комунікативну компетентність як обов'язкову складову педагогічної діяльності вчителя поряд з іншими компонентами професійної усталеності.

Література

1. Андриенко А.С. Развитие иноязычной профессиональной коммуникативной компетентности студентов технического вуза (на основе кредитно-модульной технологии обучения) : автореф. дис. … канд. пед. наук / А.С.Андриенко. – Ростов-на-Дону, 2007. – 26 с.
2. Глухий Я.А. Обучение языку специальности в контексте развития профессиональных компетенций / Я.А. Глухий, В.М. Ростовцева // Вестник Томского государственного педагогического университета. – 2011. – Вып. 6 (92). – С. 104-107.
3. Зарецкий В.К. Зона ближайшего развития: о чем не успел написать Л. С. Выготский / В.К. Зарецкий // Культурно-историческая психология. – 2007. – №3. – С. 96-104.
4. Козак С. В. Формування іномовної комунікативної компетенції майбутніх фахівців морського флоту : автореф. дис. ... канд. пед. наук / С.В. Козак. – Одеса, 2001. – 26 с.
5. Курлянд З. Н. Професійна усталеність вчителя – основа його педагогічної майстерності / З. Н. Курлянд. – Одеса : ПДПУ імені К.Д.Ушинського, 1995. – 160 с.
6. Маркарян Е.В. Обучение профессионально-ориентированному межкультурному общению студентов – будущих специалистов по сервису и туризму (на материале французского языка) : дис. … канд. пед. наук / Е.В.Маркарян. – Пятигорск, 2004. – 168 с.
7. Солодовникова Ю. Ю. Формирование иноязычной коммуникативной компетентности как условие совершенствования профессиональной подготовки специалиста социальной работы : автореф. дис. … канд. пед. наук / Ю. Ю. Солодовникова. – Курск, 2009. – 28 с.
8. Тенищева В. Ф. Интегративно-контекстная модель формирования профессиональной компетенции : автореф. дис. … д. пед. наук / В. Ф. Тенищева. – М., 2008. – 44 с.
9. Шадриков В.Д. Деятельность и способности / В.Д.Шадриков. – М. : Логос, 1996. – 320 с.

Анотація

У статті розкрито проблему ролі і місця іншомовної професійно-комунікативної компетенції під час підготовки вчителів-філологів. Автор аналізує структуру професійної компетентності та іншомовної компетенції, розглядає питання міжкультурного професійного спілкування.

Аннотация

В статье раскрыто проблему роли и места иноязычной профессионально-коммуникативной компетенции при подготовке учителей-филологов. Автор анализирует структуру профессиональной компетентности и иноязычной компетенции, рассматривает вопрос межкультурного профессионального общения.

Summary

The article deals with the problem of the role and place of foreign language professional communicative competence in training teachers-philologists. The author analyzes the structure of professional competence and the foreign language competence, considers intercultural professional communication.

Ключові слова: іншомовна професійно-комунікативна компетенція, професійна компетентність, вчитель-філолог, міжкультурна компетенція, міжкультурне професійне спілкування.

Ключевые слова: иноязычная профессионально-коммуникативная компетенция, профессиональная компетентность, учитель-филолог, межкультурная компетенция, межкультурное профессиональное общение.

Key words: foreign language professional communicative competence, professional competence, teacher-philologist, intercultural competence, intercultural professional communication.

Подано до редакції 01.04.2013.

УДК 377/378 - 058.17(8)

© 2013

Жижко О.А.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНСТРУКТОРІВ-АНДРАГОГІВ ДЛЯ РОБОТИ З МАРГІНАЛАМИ У ЛАТИНСЬКІЙ АМЕРИЦІ

Постановка проблеми у загальному вигляді... В умовах приєднання України до Болонського процесу, одними з вимог якого є інтеграція вітчизняної освіти у світовий освітянський простір, її демократизація та впровадження європейської якості та доступності навчання, зростає роль якісної професійної підготовки, чиє нормування та реалізація сприятимуть досягненню високого рівня соціального стандарту, покликаного